

RELAȚIA DINTRE STILUL DE ATAȘAMENT ȘI ATITUDINEA FAȚĂ DE DEBUTUL VIEȚII SEXUALE LA ADOLESCENȚII DE 16-18 ANI

Tatiana TURCHINĂ, Nicoleta DUMBRĂVEANU

Catedra Psihologie Aplicată

The current research focuses on the detrimental effects of attachment styles and parental discusses on sexual issues with teenagers on adolescents sexual attitudes and birth control responsibility. Findings indicate that insecure attachment styles are correlated with higher permissiveness and instrumentality than secure attachment, excepting disorganized style- having the lower level of permissiveness and instrumentality. In addition, boys tend to have a higher level of birth control responsibility than girls, gender difference being insignificant. Regarding attitudes about the premarital sexuality, girls were less permissive, preferring a serious relationship before the outset of sexual activity in adolescence, unlike boys which considered the first months of a relationship an admissible background for the dawn of sexual relationship.

Actualitatea și valoarea cercetării date sunt determinate de faptul că în Republica Moldova nu a fost efectuat un studiu asupra atitudinilor față de debutul vieții sexuale la vârsta adolescenței în perioada post-sovietică – o problemă tot mai stringentă, luând în considerație creșterea numărului mamelor adolescente (în 2002 au devenit mame 3669 adolescente de până la 19 ani). Astfel, necesitatea unui studiu ce ar viza atitudinea față de debutul vieții sexuale în corelație cu stilul de atașament al adolescenților – un sistem psihologic individual relativ stabil pentru întreaga viață ce influențează în mod direct natura relațiilor intime ale adolescenților, este îndubitabilă.

Valoarea teoretică ar consta în elucidarea lacunelor informaționale ce există la moment în sistemul informațional al direcțiilor responsabile de prevenirea și contracararea sexualității precoce la adolescenți, consecințelor nefaste ale acesteia asupra evoluției demografice în Republica Moldova, precum și a bolilor cu transmisie sexuală.

Valoarea practică este determinată și de posibilitatea ce o oferă datele colectate în acest studiu în reevaluarea și reconstituirea programelor educaționale adecvate în cadrul disciplinelor curriculare de genul *Educație pentru sănătate și Educație pentru viață*.

Drept bază conceptuală pentru studiu a servit *Teoria atașamentului* – model elaborat de Bowlby în anii 1950-1960, ce susține că orice copil are necesitatea unei relații securizante cu adultul ce îl îngrijește, în lipsa căreia dezvoltarea socială și emoțională echilibrată a copilului nu poate avea loc.

Conform modelului teoretic, *atașamentul* reprezintă legătura afectivă dintre un individ și obiectul atașamentului acestuia. Între doi adulți, astfel de legături pot fi reciproce și mutuale; în cazul atașamentului caracteristic copiilor pentru o persoană sau figură ce îi poartă grija, aceste legături sunt preponderent asimetrice și unidirecționate. Cauza acesteia este proiectată în teorie: aceasta presupune că necesitatea de siguranță și protecție, supremă în copilărie, este fundamentul atașamentului. Teoria susține că orice copil se atașează de îngrijitor instinctiv [3], cu scopul de a obține securitate și a-și asigura supraviețuirea. Teoria atașamentului nu intenționează a fi o descriere a relațiilor umane și nici nu este sinonimă cu dragostea sau afecțiunea; acestea din urmă pot indica faptul că legăturile afective există, dar legăturile propuse de teorie implică în primul rând conceptul de necesitate [9].

Copiii se vor atașa față de orice îngrijitor consecvent ce este sensibil și receptiv în interacțiunile sociale cu copilul. Calitatea angajamentelor sociale pare a fi mai influentă decât perioada de timp petrecut cu acest copil. Deși, de obicei, figura principală a atașamentului este mama biologică, acest rol poate fi preluat de orice persoană ce se comportă în mod stabil, pentru o perioadă semnificativă de timp; „grijuliu ca o mamă” – un set de comportamente ce implică angajarea în interacțiuni active cu copilul și reacționarea promptă la semnalele și necesitățile acestuia (Bowlby, 1969). Teoria susține că mama este principalul îngrijitor al copilului și, prin urmare, persoana ce interacționează cel mai mult cu copilul, dar nu există nici o ipoteză în teorie ce ar susține că tatăl nu ar putea deveni, în aceeași măsură, figura principală a atașamentului copilului, în cazul în care se întâmplă că tatăl oferă cea mai mare parte a îngrijirii și a interacțiunii sociale cu acest copil [8].

Conform lui Bowlby, citat de Cosman & Manea [1], în primul an de viață, un copil, prin experiențele timpurii cu persoanele de îngrijire, dezvoltă o reprezentare mintală a sinelui și a figurilor de atașament ce rămân destul de stabile în timp. Modelele internalizate de reprezentare a sinelui și a celorlalți au scopul de a organiza și a procesa informații referitoare la atașament și a planifica acțiunile viitoare. În etapele următoare, reprezentarea atașamentului de copilul mic devine fundamentul dezvoltării personalității sale.

Bazat pe modelele internalizate de reprezentare a atașamentului, copilul mic și, mai târziu, preșcolarul, școlarul, adolescentul și adultul dezvoltă expectanțe despre sine și alții ca fiind dorit sau nedorit, demn de îngrijiri și protecție din partea altora, disponibili sau indisponibili spre a i-o oferi [1].

O personalitate importantă în formularea teoriei atașamentului, Mary Ainsworth, a elaborat o teorie a stilurilor de atașament sau pattern-urile de atașament la copii, identificând caracteristicile distinctive ale acestor stiluri:

- *Securizant* – se caracterizează printr-un un grad înalt de independență, autonomizare, poate descrie coerent experiențele proprii de atașament, chiar dacă sunt dureroase. Persoana cu acest stil de atașament este capabilă să realizeze cu ușurință procesele de adaptare, este detașată, fiind încrezătoare în unicitatea și forța cuplului și a capacităților fiecăruia de a reface echilibrul temporar pierdut.
- *Preocupant* – persoana cu acest stil de atașament interacționează imprevizibil la stări de frustrare, cu agresivitate, mânie. Nu are structurat un sistem de atașament anume în care să poată avea totală încredere, fiind suspicios, e gelos pe orice alt tip real sau imaginar de relație al persoanei iubite. Se chinuie pe sine și pe alții căutând dovezi, niciodată suficiente, astfel devine abuziv în relațiile de intimitate.
- *Dezinteresat* – presupune experiențe amprentate de teamă. Persoana este inflexibilă și evitantă (decât să rănească din nou, mai bine pretinde că nu e interesat de acea relație, în care este sigur că va eșua din nou și acest lucru i se pare de netolerat).
- *Dezorganizat* – persoana este impredictibilă și dezorganizată în relații, prezintă dezadaptare, potențial comportament adictiv la alcool și drog, aflându-se aproape în imposibilitatea de a-și asuma rolul de partener de cuplu sau parental.

În momentul introducerii conceptului de atașament, relațiile de atașament erau considerate ca fiind caracteristice, unice și stabile pentru întreaga viață. De aceea, cercetările care au urmat ideilor originale ale lui Bowlby s-au concentrat, inițial, pe perioada copilăriei. Cauza acestui lucru îl constituie cadrul teoretic din care a emers teoria atașamentului, perspectiva de dezvoltare în care au evoluat cercetările privind atașamentul, precum și a ipotezelor cu privire la situațiile care activează comportamentele de atașament și permit clasificarea modelelor de atașament. Din anul 1980, modelele conceptuale și noile metodologii introduse au extins domeniul de aplicare a teoriei. Rezultatul acestor eforturi constă în existența curentă a mai multor sisteme de clasificare pentru a evalua diferențele individuale în relațiile de atașament în copilărie, adolescență și maturitate [3].

Teoria atașamentului susține că diferențele individuale în stilul de atașament sunt relativ stabile în timp, în mare parte datorită modelelor de reprezentare ce au tendința de a funcționa în mod automat și inconștient și pentru că ele servesc la direcționarea atenției, precum și la organizarea și filtrarea de noi informații (Bowlby, 1988; Bretherton, 1985, 1987; Collins și Read, 1994). Cercetătorii au studiat stabilitatea modelelor de reprezentare a atașamentului, analizând stabilitatea stilului de atașament. Astfel, stilul de atașament reflectă sistemul de idei, atitudini și expectanțe ce constituie aceste modele, schimbările în stilul de atașament indicând modificări la nivelul modelelor de reprezentare a atașamentului [4].

Aproximativ 70-80% indivizi nu trăiesc schimbări semnificative ale stilului de atașament de-a lungul vieții (Waters, Merrick, Treboux, Crowell & Albersheim, 2000) [2]. Faptul că stilul de atașament nu se schimbă la majoritatea oamenilor ne vorbește despre stabilitatea modelelor de reprezentare a atașamentului. Cel mai stabil stil de atașament din copilărie până la vârsta adultă s-a dovedit a fi cel securizant [10].

Cu toate acestea, aproximativ 20-30% persoane, totuși, trăiesc modificări ale stilului de atașament, ceea ce sugerează că modelele de lucru nu sunt trăsături stabile și rigide de personalitate. Drept cauze ale acestor modificări în stilul de atașament, conform cercetătorilor lui Waters, Weinfield și Hamilton, ar putea servi experiențele negative din viață [5].

Această idee este susținută de corelația evidentă dintre experiențele negative din viață și determinantele acestora – modificările în stilul de atașament [7]. Astfel, Hamilton conchide că atașamentul insecurizant din

copilărie este susținut până la vârsta adultă prin evenimente negative ale vieții, precum divorțul părinților sau moartea unuia dintre aceștia [6].

Și totuși, deși schimbările în sistemul de atașament persistă de-a lungul vieții, chiar la nivel moderat, funcțiile de bază ale acestuia rămân a fi constante [7]. Adolescenții, la fel precum copiii, au necesitatea de a avea un îngrijitor alături, o persoană care este deplin cointerată de binele lor și care este oricând disponibil și receptiv. Spre deosebire de relația copil-părinte, care este unidirecționată și are un îngrijitor și un căutător-de-îngrijire clar determinați, relațiile mature sunt reciproce și mutuale. Astfel, în cazul legăturilor afective sănătoase, partenerii de cuplu se bazează unul pe celălalt în momente de necesitate, îndeplinind pe rând rolurile de îngrijitor și căutător-de-îngrijire [4].

Pornind de la aspectele teoretice expuse, cercetarea își propune să determine relația dintre stilul de atașament și aspectele atitudinii față de debutul vieții, precum permisivitatea, controlul sarcinii, instrumentalitate și comuniune. Totodată, tinde să evalueze nivelul de responsabilitate a adolescenților față de controlul sarcinii.

Pentru a realiza acest scop au fost aplicate următoarele metode:

1. *Chestionarul stilurilor de atașament* (ECR-R elaborat de Fraley, Waller & Brennan (2000), ce evaluează nivelul anxietății și a evitării în interrelaționare.
2. *Scala scurtă a atitudinii sexuale* (BSAS “Brief Sexual Attitudes Scale”elaborată de S. Hendrick, Hendrick & Reich (1987), cuprinde 4 subscale:
  - Permisivitate - atitudine pozitivă față de sexul ocazional, parteneri sexuali multipli, debutul precoce al vieții sexuale și implicarea pur fizică în sex fără implicare emoțională;
  - Controlul sarcinii - responsabilitatea față de prevenirea sexului, angajare în a procura și a aplica metode de protecție;
  - Comuniune - vizează sexul ca cea mai profundă formă de exprimare a emoțiilor, formă supremă de interacțiune dintre doi oameni ce se iubesc, sexul - ca o contopire a două suflete;
  - Instrumentalitate - atitudinea pozitivă față de sex, în primul rând, ca implicare fizică, sexul privit ca o necesitate fizică la fel ca și somnul sau alimentația, sexul ca instrument pentru a deveni popular sau ce determină maturizarea.

Eșantionul a fost constituit din 142 adolescenți de 16-18 ani, rezidenți urbani, elevi ai trei instituții de studii preuniversitare din or. Chișinău: 2 licee și un colegiu, dintre care 57,04% băieți și 42,96% fete.

Tabelul 1

Distribuția de frecvență la scala atașamentului în raport cu atitudinea față de opțiunea debutului sexual

Stil de atașament	Primele luni ale relației	Doar după ce relația a devenit serioasă	Doar după căsătorie	Total
Securizant	28,40%	68,90%	2,70%	100%
Preocupat	33,30%	63,60%	3,00%	100%
Dezinteresat	18,20%	72,70%	9,10%	100%
Dezorganizat	25%	66,70%	8,30%	100%
Total	27,50%	68,30%	4,20%	100%

Analiza datelor reușește să evidențieze o tendință a subiecților ce adoptă un stil de atașament dezinteresat pentru opțiunea atitudinală față de debutul vieții sexuale doar după căsătorie, în valoare de 72,70% și 9,10% – doar după căsătorie. Aceasta poate fi explicată prin natura rigidă și evitativă a acestor subiecți, ce nu se simt confortabil în apropierea celorlalți și se tem că această relație nu va dura mult și va dura. Astfel, aceștia optează pentru relații ce inspiră încredere, siguranță și micșorează riscul unei eșuări emoționale – relații stabile sau căsătorie.

De asemenea, observăm o oarecare tendință a subiecților ce adoptă un stil de atașament preocupat pentru opțiunea debutului vieții sexuale chiar din primele luni ale relației, cu 33,30% și doar 3% pentru opțiunea “doar după căsătorie”. Aceste valori pot fi explicate prin dorința lor de apropiere față de ceilalți (33,30%) și simultana frică de a nu fi respins (3%).

Atitudinea față de sexul premarital a devenit mult mai permisivă și acceptantă.

Tabelul 2

**Distribuția atitudinii față de opțiunea debutului vieții sexuale
“conform principiilor mele, fiind în liceu, este acceptabil să faci sex”**

	Primele luni ale relației	Doar după ce relația a devenit serioasă	Doar după căsătorie	Total
Feminin	3,35%	91,80%	4,90%	100%
Masculin	45,70%	50,60%	3,70%	100%
Total	27,50%	68,30%	4,20%	100%

În urma analizei comparative a datelor, deducem că reprezentantele sexului feminin au o atitudine mult mai rezervată față de opțiunea debutului vieții sexuale din primele luni ale relației, cu doar 3,35%, față de 45,70% băieți. Această tendință ar putea fi explicată prin aceleași prejudecăți ce impun o poziție mult mai evitativă fetelor.

Rata înaltă a frecvenței pentru opțiunea de “primele luni ale relației” în rândul băieților, 45,70%, se poate datora în mare parte stereotipurilor ce vehiculează în societate, precum: impulsurile sexuale sunt mai puternice la bărbați; bărbații necesită relații sexuale cu mai multe fete, pentru a se menține în formă – „dacă un băiat nu începe viața sexuală până la 17 ani, ceva nu e în regulă cu el”, sau altele de acest gen.

Menționăm că studiul a vizat atitudinea față de debutul vieții sexuale, și nu debutul propriu-zis. Or, de la atitudine până la acțiune există o verigă determinantă și foarte importantă – factorul decizional, adică trecerea la acțiune. Astfel, doar 4,20% dintre respondenți ar opta pentru debutul vieții sexuale doar după căsătorie, diferențele gender fiind ne semnificative.

În scopul evaluării validității primei ipoteze lansate, conform căreia *abordarea tematicilor cu context sexual în cadrul familiei influențează atitudinea față de sexualitate*, pentru evidențierea diferențelor la nivelul abordării tematicilor cu caracter sexual în cadrul familiei per scale BSAS, am analizat valorile statistice medii și coeficienții Fisher.

Tabelul 3

Valorile statistice descriptive medii ale abordării tematicilor cu context sexual per scală

Scala	Permisivitate			Instrumentalitate			Comuniune		
	niciodată	rar/ocazional	des/cu regularitate	niciodată	rar/ocazional	des/cu regularitate	niciodată	rar/ocazional	des/cu regularitate
Abordarea tematicilor cu context sexual									
Valoare medie	52,24	46,14	43,16	27,88	22,25	17,83	29,24	30,35	29,66
Raportul F; p	F=3,342; p=0,042			F=3,363; p=0,021			F=1,236; p=0,324		

Astfel, abordarea tabu a tematicii cu caracter sexual, bine înrădăcinată în sistemul cognitiv al generațiilor educate în perioada sovietică, în cazul celor ce nu au abordat niciodată teme legate de sexualitate, influențează în mod evident atitudinea față de *Permisivitatea* și *Instrumentalitatea* adolescenților, ceea ce validează ipoteza lansată. Astfel, subiecții ce nu au abordat niciodată cu părinții teme cu context sexual au obținut un nivel mai înalt al valorii medii atât la scala *Permisivitate*, cât și la *Instrumentalitate*. O explicație elocventă pentru aceste corelații ar fi interesul adolescenților la această vârstă pentru relațiile emoționale și toate aspectele ce țin de emotivitate, tematici care devin tot mai semnificative pentru ei. Astfel, în contextul necesității lor de a deține tot mai multă informație despre aceste teme și nesatisfacerea acestei necesități de către părinți, adolescenții tind să petreacă o perioadă mare de timp în grupuri mixte ca gen, ceea ce determină formarea unor atitudini și chiar expectanțe față de propriile relații – aspecte proiectate în atitudinea față de debutul vieții sexuale.

Tabelul 4

Valorile statistice descriptive medii ale scalelor BSAS per stil de atașament

Scala BSAS	Permisivitate				Instrumentalitate			
	securizant	preocupat	dezinteresat	dezorganizat	securizant	preocupat	dezinteresat	dezorganizat
Valoarea medie	46,32	49,81	58,36	40,16	22,27	22,81	28,18	18,58
Raport F; p	F=4,426 P = 0.012				F = 5,292 P = 0.008			

În ceea ce privește cea de-a doua ipoteză, conform căreia *persoanele ce au un stil de atașament insecurizant denotă un nivel mai înalt de permisivitate și instrumentalitate, spre deosebire de cei ce adoptă un stil de atașament securizant*, ne permitem să conchidem că stilul de atașament determină un efect semnificativ asupra permisivității. Rezultatul dat poate fi generalizat pentru toată populația, cu o marjă de eroare în valoare de 1,2%. De asemenea, am determinat că stilul de atașament influențează și atitudinea instrumentalistă a adolescenților față de sexualitate. În ceea ce privește corelația dintre stilul de atașament și celelalte scale, precum controlul sarcinii, comuniune și alții semnificativi, conchidem că nu există vreo codependență.

Cea mai mare valoare medie a permisivității a fost obținută de subiecții cu un stil de atașament dezinteresat. Tot ei au acumulat cea mai mare valoare medie și la scala *Instrumentalitate*. Tendința de idealizare a relațiilor avute, descrierea acestora în termeni și lumină pozitivă, ca o relație minunată, mascând suferințele și imaginea reală a experiențelor anterioare/prezente/ulterioare poate servi drept un argument elocvent pentru aceste valori înalte acumulate de subiecții cu un stil de atașament dezinteresat. Aceștia tind să perceapă sexul preponderent ca o implicare pur fizică, fără angajament emoțional, angajament de care au frică și tind să îl evite.

În urma analizei comparative a valorilor statistice medii, am reușit să stabilim că subiecții ce au preponderent un nivel scăzut al valorii medii la scala *Permisivității* sunt cei care au un stil de atașament dezorganizat. Această legătură poate fi explicată prin natura implicării acestor subiecți în relațiile emoționale - având un nivel înalt al evitării și scăzut al anxietății, aceștia nu ar avea frica că ar putea fi respinși, dar totodată nu își doresc apropierea de ceilalți, ceea ce determină nivelul scăzut al permisivității acestora.

În aceeași ordine de idei, nivelul înalt al evitării manifestat prin tendința de evitare a oricărei apropieri fizice față de o persoană potențial obiect al atașamentului servește drept argument forte pentru valoarea medie minimă la scala *Instrumentalității* acumulată de subiecții cu un stil de atașament dezorganizat. Această tendință de evitare influențează formarea cognițiilor privind apropierea fizică și nicidecum ca un instrument ce ar avea consecințe pozitive.

Rezultatele obținute anterior au fost supuse analizei de asociere în vederea nuanțării acestora. Pentru fiecare stil de atașament au fost evaluați coeficienții de corelație dintre scalele BSAS.

Analiza rezultatelor pentru subiecții cu un stil de atașament *securizant* denotă existența unei corelații semnificative între nivelul permisivității și cel al controlului sarcinii ($r=0.343$; $p=0.004$), ceea ce denotă faptul că, chiar și în contextul permisivității înalte, responsabilitatea față de controlul sarcinii rămâne viabilă. Sistemul bine conturat și echilibrat de interacțiune cu ceilalți, mai ales comunicarea cu *alții semnificativi* explică nivelul permisivității acestor subiecți, corelația dintre aceste variabile fiind foarte puternică ($r=0.492$; $p<0.000$), precum și cu cea a controlului sarcinii și cu cea de instrumentalitate.

Astfel, atitudinea permisivă a subiecților cu un stil de atașament securizant față de debutul vieții sexuale este în strânsă corelație cu responsabilitatea acestora față de controlul sarcinii, contactul permanent și echilibrat al acestora cu *alții semnificativi* și cu nivelul *Instrumentalității*.

Analiza scalelor atitudinii sexuale în cadrul stilului de atașament *preocupat* permite vizualizarea corelațiilor dintre aceste variabile. Astfel, lipsa unui sistem de atașament bine structurat a subiecților cu un stil de atașament *preocupat* determină puternica corelație dintre comunicarea acestora cu *alții semnificativi* și nivelul

Permisivității ($r=0.492$; $p=0.004$) și cel al *Instrumentalității* ($r=0.503$; $p=0.003$). Dorința acestora de a se apropia de ceilalți explică corelația semnificativă dintre *Permisivitate* și *Instrumentalitate* ($r=0.5$; $p=0.003$), o tendință ce deseori este supusă blocajului determinat de frica acestora de a nu fi respinși.

Natura corelațiilor în cadrul atașamentului *dezinteresat* la nivelul scalelor atitudinii față de sexualitate este influențată de conotațiile contactelor lor sociale.

Atitudinea față de controlul sarcinii este în evidentă corelație cu abordarea sexului din perspectiva comuniunii ($r=0.619$; $p=0.042$). Aceasta din urmă este în codependență față de contactul și comunicarea cu *alții semnificativi* ($r=0.699$ $p=0.017$). Astfel, dacă atitudinea față de sex a subiecților cu un stil de atașament *dezinteresat* este conturată de perceperea sexului ca formă supremă de dragoste (valoare înaltă la scala comuniunii), atunci nivelul responsabilității față de controlul sarcinii va fi la fel - înalt. Pe de altă parte, dacă atitudinea față de sex este conturată de perceperea acestuia ca pură implicare fizică sau ca o necesitate biologică (valoare înaltă la scala instrumentalității), atunci și nivelul permisivității și atitudinii față de sexul ocazional, debutul precoce al vieții sexuale și parteneri sexuali multipli va fi înalt.

În ceea ce privește corelația dintre scalele atitudinii față de debutul vieții sexuale, în cazul subiecților cu un stil de atașament *dezorganizat* rezultatele ne determină să conchidem că nu există nici o corelație semnificativă. Această tendință a corelațiilor poate fi explicată de natura acestor subiecți - sunt impredictibili și dezorganizați în relații, în mare parte dezadaptați la situațiile de contact social.

În concluzie ținem să menționăm că informațiile colectate în urma acestui studiu pot servi la elucidarea lacunelor informaționale ce există la moment în sistemul informațional statistic. Valorificarea lor asigură formarea unei imagini detaliate a aspectelor ce țin de sexualitatea adolescentină din Republica Moldova, acestea putând fi utilizate în cadrul direcțiilor responsabile de prevenirea și contracararea sexualității precoce la adolescenți, consecințelor nefaste ale acesteia asupra evoluției demografice în Republica Moldova, precum și a bolilor cu transmisie sexuală.

Demonstrarea corelației dintre stilul de atașament și atitudinea față de debutul vieții sexuale poate servi pentru psihologi ca punct de reper privind eventualele cercetări în această direcție, precum și în evaluarea preventivă a tendințelor pentru un debut precoce al sexualității adolescente, ceea ce ar favoriza realizarea unor programe preventive și informaționale diferențiate adecvate.

Referințe:

1. Cosman D., Manea M. Influența stilului de atașament în structurarea personalității. 2005. [Revista Psihiatru.ro nr. 3, XII 2005](#).
2. Baldwin M.W. & Fehr B. On the Instability of Attachment Style Ratings. *Personal Relationships*, 2, 1995, p.247-261.
3. Bretherton I. The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary, 1992.
4. Collins N.L. & Freeney B.C. An Attachment Theory Perspective on Closeness and Intimacy. In D.J. Mashek & A.Aron (Eds.), *Handbook of Closeness and Intimacy*, pp. 163-188. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2004.
5. Goodwin. The relevance of attachment theory to the philosophy, organization, and practice of adult mental health care // *Clinical Psychology Review* 23. - 2003, p.41-42.
6. Hamilton C.E. Continuity and discontinuity of attachment from infancy through adolescence. *Child Development*, 71, 2000, p.690-69.
7. Hazan C. Shaver PR [Romantic love conceptualized as an attachment process](#) // *Journal of Personality and Social Psychology*. March 1987. 52 (3): p.511-24.
8. Holmes J. John Bowlby and Attachment Theory. - Routledge, 1993.
9. Prior V. and Glaser D. Understanding Attachment and Attachment Disorders: Theory, Evidence and Practice. *Child and Adolescent Mental Health*, 2006.
10. Waters E., Merrick S., Treboux D., Crowell J. & Albersheim L. Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child Development*, 71, 2000, p.684-689.

Prezentat la 10.12.2009